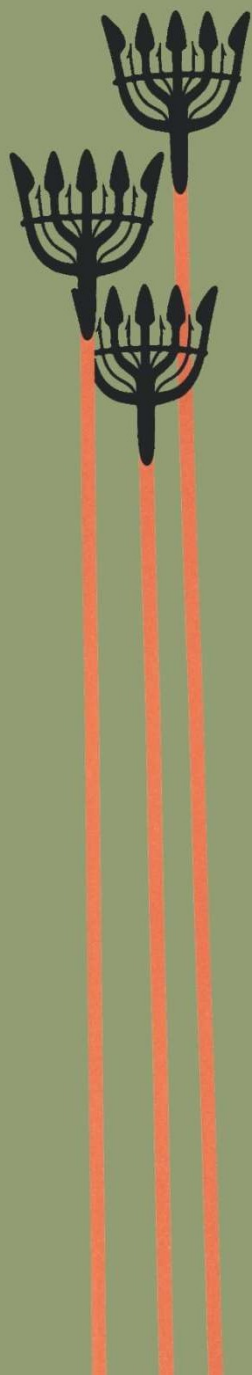

BLEKINGE MUSEUM

Rapport 2022:28

Västeråkra gård - Renovering av murar

Antikvarisk medverkan, 2022

Cissela Olsson

Rapport 2022:28

Västeråkra gård

- renovering av murar

Antikvarisk medverkan, 2022

Karlskrona socken

Karlskrona kommun

Blekinge län

Cissela Olsson

Blekinge museum

Borgmästaregatan 21
371 35 Karlskrona

Växel: 0455-30 49 60 vardagar 8-16
Reception: 0455-30 49 85

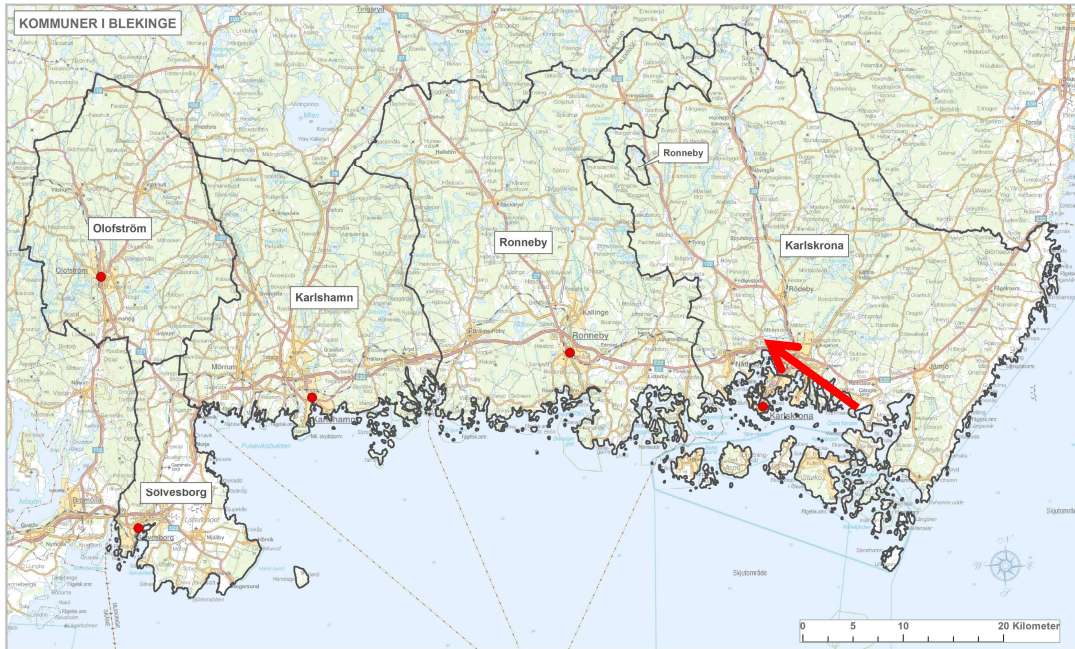
www.blekingemuseum.se

© 2022 Blekinge museum

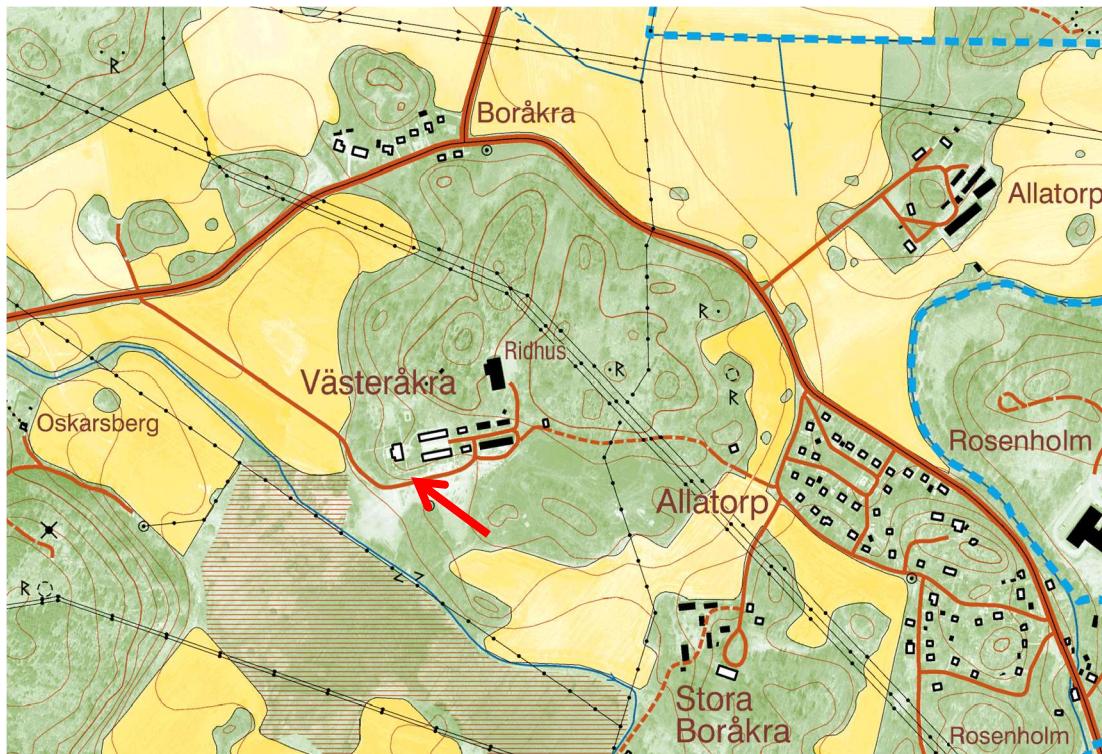
Omslagsfoto: Den södra muren (mursträcka 3) efter renovering.
Foto: Fig. 12–14, samt 17 och 18 Andreas Thörngren, övriga Cissela Olsson.
Kartor ur allmänt kartmaterial, Lantmäteriet

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	6
Utförda åtgärder	7
Mursträcka 1	7
Mursträcka 2	8
Mursträcka 3	10
Iakttagelser under restaureringen	12
Avvikelser från arbetshandlingarna	12
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	12
Övriga handlingar med relevans för ärendet	12

Blekinge län, Västeråkra gård ungefärligt markerat.

Västeråkra gård markerad. (Fastighetskartan blad 3F6b.)

Sammanfattning av utförda åtgärder

Tre av mursträckorna som omgärdar Västeråkra gård har renoverats genom demontering, justering och omläggning. Befintligt stenmaterial har återanvänts med viss komplettering av ny sten i den invändiga konstruktionen.

Administrativa uppgifter

Objekt	Västeråkra gård
Fastighet	Boråkra 12:8
Socken	Karlskrona
Kommun	Karlskrona
Länsstyrelsens diarienummer	434-4542-2021
Blekinge museums diarienummer	BM2021-254
Byggherre/beställare	Bo Gullne
Entreprenör	Ängeland
Antikvarisk medverkan	Blekinge museum genom Cissela Olsson
Byggnadstid	Juli–september 2022
Slutbesiktning	2022-09-21
Rapport granskad av	Jimmy Juhlin Alftberg

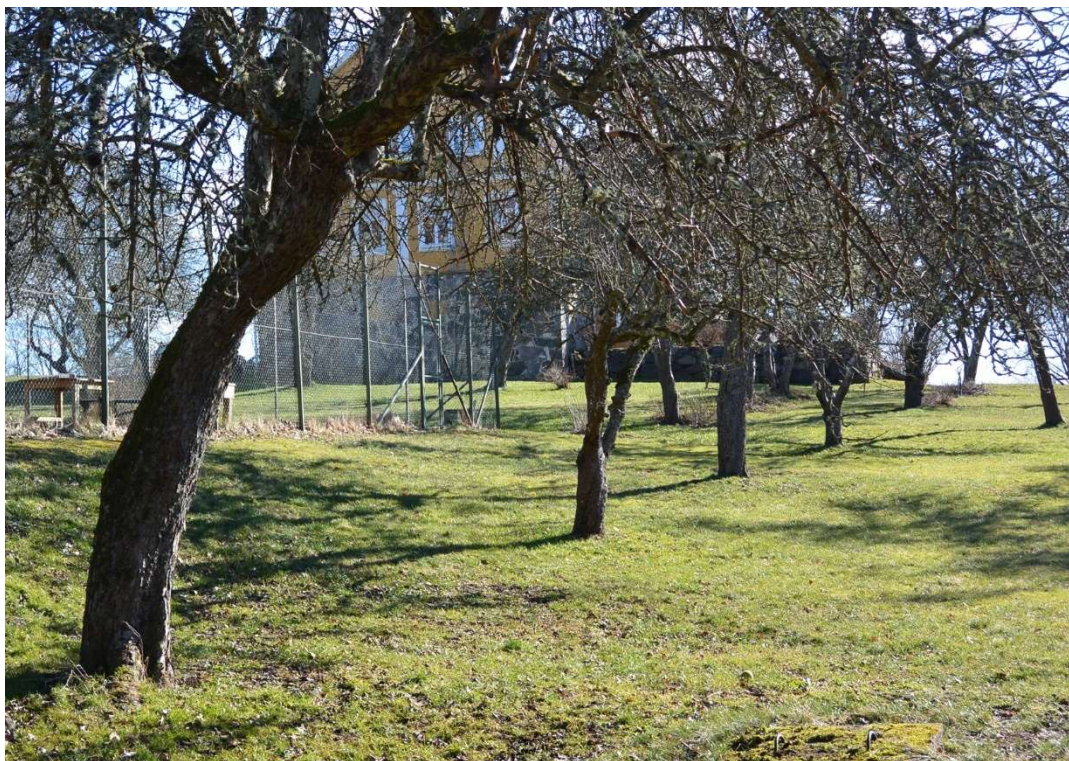

Fig.1. Den murosgräddade trädgården innehåller en mängd äldre fruktträd i raka rader.

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Västeråkra gård är en av de storgårdar av herrgårdskaraktär som växte fram nära Karlskrona under 1700- och 1800-talet. Nuvarande mangårdsbyggnad uppfördes år 1826–27 av amiralitetsapotekaren Moses Söderström, som även lät anlägga omgivande trädgård och park. Många av vägarna försågs med inramande stenmurar och alléer.

Enligt en planteringsritning över Västeråkra gård, upprättad år 1862 (fig. 2) redovisas anläggningen med planerade alternativt planterade fruktträd av olika sorter. Tjugofem olika sorter av äpple, arton päronsorter, elva sorters plommon och fem körsbärssorter visar på en mycket intressant mångfald. Planen visar att en mur avgränsade trädgården närmast mangårdsbyggnaden mot den omgivande, närmast kvartersindelade trädgården som i sin tur omgärdades av en yttre mur. I söder fanns långsträckta rabattytor vilka troligtvis användes till odling av nyttoväxter.

Förmodligen tillkom de aktuella murarna i samband med att nuvarande park och trädgård anlades under första hälften av 1800-talet. Nivåskillnaden kring gården gör att en stor andel är uppförda som stödmurar, vilka skapar framträdande terrasseringsar. Murarna har olika höjd och innehåller både fältsten och klivna block av olika storlek vilket gör att utformning och karaktär i viss mån skiftar. Partiella omläggningar och lagningar har även gjorts över tid och delar av mursträckorna har i senare tid fogats med cementbruk.

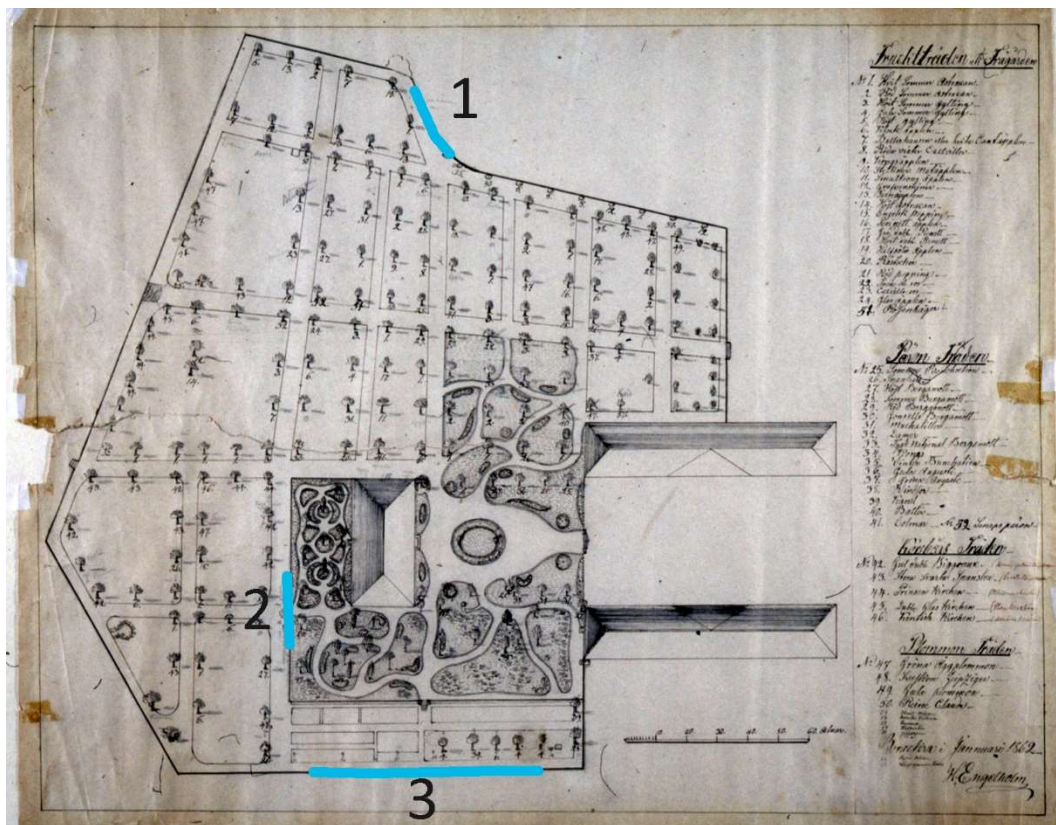

Fig. 2. 1862 års planteringsritning över Västeråkra gård. De tre renoverade mursträckorna är numrerade och markerade med blått.

Utförda åtgärder

Mursträcka 1

Den aktuella sträckan utgörs av den norra, yttre muren, belägen direkt väster om en stentrappa med smidesgrind och flankerande stenstolpar försedda med kättingar (fig. 2, nr 1). Stigen genom grindöppningen leder till ett lusthus beläget på höjden strax intill. (fig. 3). Den svagt buktande muren var partiellt raserad och en av stenstolparna hade hamnat ur läge (fig. 4).

Murverket frilades från vegetation i form av björnbär och nässlor. Den relativt breda muren plockades ner till de större grundstenarna som inte rördes. Bakomliggande stenfyllning togs bort in till mötande stora stenblock i bakkant (se fig. 5). Den huggna, lutande stenstolpen med tillhörande kätting demonterades och lades åt sidan.

Återuppbyggnad gjordes med befintligt stenmaterial i form av en blandning av större stenar och kilstenar för en hållfast konstruktion. I så stor utsträckning som möjligt återlades lavbevuxna stenar med patina längs murens utsida. Murens stenfyllning (dold inne i muren) kompletterades med viss ny sten (Vambåsa sten fig. 6). Murens lutning samt svagt buktande former återskapades likt ursprungligt utförande (fig. 8 och 9). Stenstolpen återmonterades på ursprunglig plats. Med undantag av de stora stenblocken som flyttades med maskin utfördes återuppbyggnaden till största delen för hand med hjälp av bl a spett och kofot.

Fig. 3. Del av mursträcka 1 före renovering. Stigen genom grinden leder till lusthuset som syns i övre högra hörnet.

Fig. 4. Vy mot norr, före renovering, jfr fig. 8. Fig. 5. Muren har demonterats och är under återuppbyggnad. Notera de stora stenblocken i bakkant.

Fig. 6. Muren i anslutning till trappan, under arbetet. Fig. 7. Kompletterande ny sten.

Fig. 8. Vy mot norr, efter renovering, jfr fig. 4. Fig. 9. Vy mot öster, efter renovering, jfr, fig. 5.

Mursträcka 2

Denna nordsydliga mursträcka utgör den inre stödmuren som omger mangårdsbyggnadens trädgård (fig. 2, nr 2). Sättningar och mindre ras hade skett, främst i anslutning till en omfattningsrik hasselbuske tätt intill muren strax intill ett dräneringsrör. (fig. 10 och 11) Vid jämförelse med 1862 års plan kan det inom den aktuella mursträckan ha funnits en tidigare öppning eller trappa som senare tagits bort, en åtgärd som möjligen kan ha påverkat murens stabilitet.

Fig. 10. Mursträcka 2, vy mot sydost, före renovering. Raserat parti skymtar till höger i bild. Fig. 11. Omfångsrik hasselbuske invid muren, jfr fig. 15.

Fig. 12. Mursträcka 2 under renovering. Muren är demonterad och hasselbusken och dess rotsystem har grävts bort. Fig. 13. Grundstenarna är blottlagda, vy mot norr. Fig. 14. Muren under återuppbyggnad, vy mot norr.

Hasselbusken samt dess rotsystem grävdes bort och en schersminbuske beskars för att skapa utrymme mot muren (fig. 12). Med handkraft och mindre grävmaskin demonterades muren ner till de större grundstenarna (fig. 13). Muren återuppbyggdes likt tidigare utseende med befintligt stenmaterial i form av stora stenar och kilstenar för en hållfast konstruktion (fig. 14). Viss komplettering gjordes med ny sten i den inre konstruktionen. Befintligt dräneringsrör från den ovanliggande trädgården inleddades i den återuppbyggda murkonstruktionen likt tidigare utförande. Marknivån nivellerades något för att åstadkomma en svag lutning ifrån muren.

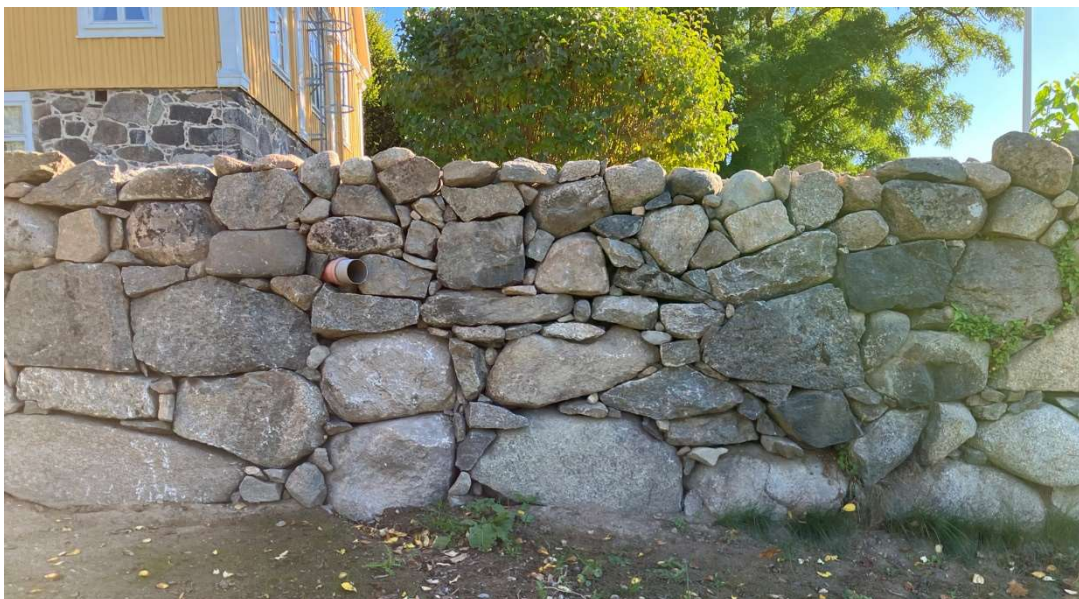

Fig. 15. Mursträcka 2 efter renovering, jfr fig. 11.

Mursträcka 3

Längs den södra yttre muren fanns ett par längre skadade sträckor med sättningar och nedsjunkna partier där stenar saknades (fig. 2, nr 3). Ovansidan var delvis överväxt av gräsmatta (fig. 16). Denna mur har vid något tillfälle fogats med cementbruk.

De skadade mursträckorna plockades ner till grundstenarna. Vid återuppbyggnaden användes befintligt stenmaterial som på murens insida kompletterades med viss ny sten för att återskapa murens ursprungliga höjd. Vid renoveringen togs hänsyn till de klippta häckarna på ömse sidor om de renoverade partierna, liksom ett par äldre fruktträd utmed muren.

Fig. 16. Västra delen av mursträcka 3, före renovering. Jfr fig. 17, 19 och 20.

Fig. 17. Den västra delen av mursträckan under arbetet. Fig. 18. Den östra delen av mursträckan är demonterad, jfr fig. 21.

Fig. 19. Den västra mursträckan efter renovering.

Fig. 20. Ovansidan av den västra mursträckan med återskapat krön. Fig. 21. Den östra mursträckan efter renovering, jfr fig. 18.

Iakttagelser under restaureringen

Inga särskilda iakttagelser har gjorts.

Avvikelser från arbetshandlingarna

Inga avvikelser har noterats.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Arbetet är mycket väl utfört och uppfyller villkoren i länsstyrelsens bidragsbeslut.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

2021-09-16	Antikvariskt underlag rörande renovering av murar, Blekinge museum
2021-09-21	Fastighetsägarens ansökan om bidrag
2022-02-15	Länsstyrelsens beslut om bidrag

Karlskrona 2022-09-28

Cissela Olsson

Rapportserie 2022

Blekinge museum

- 2022:1 **Residenset i Kristianstad – ombyggnad av innergården.** Kristianstad socken, Kristianstad kommun.
- 2022:2 **Skeppsgossekasernen – färgundersökning, bottenvåningen.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.
- 2022:3 **Ebbamåla bruk – invändig renovering av villan.** Kyrkhult socken, Olofström kommun.
- 2022:4 **Skeppsgossekasernen – färgundersökning, Plan 3 (+1 tr).** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.
- 2022:5 **Residenset i Kristianstad – färgundersökning, lågdelarna.** Kristianstad socken, Kristianstad kommun.
- 2022:6 **Tving kyrka – renovering av kyrkogårdsmuren.** Tving socken, Karlskrona kommun.
- 2022:7 **Johannishus – ny arkivbyggnad.** Hjortsberga socken, Ronneby kommun.
- 2022:8 **Undersökning av skadeläge på fartygslämning L1978:8207/Elleholm 116. Besiktningssprotokoll.** Elleholm socken, Karlshamn kommun.
- 2022:9 **Hälleviksäng 1:27-29. Arkeologisk undersökning 2020 inför nybyggnation av bostäder.** L1979:3551 och L1979:6004, Kristianopel socken, Karlskrona kommun.
- 2022:10 **Ringamåla kyrka – borttagning av bänkrader.** Ringamåla socken, Karlshamn kommun.
- 2022:11 **Gribshunden RAÄ Ronneby 728. Forskningsundersökning av skeppsvrak vid Stora Ekön.** Ronneby socken, Ronneby kommun.
- 2022:12 **Arkeologisk förundersökning av kulturlager inom L1979:3772 (Mjällby 69:1).** Mjällby socken, Sölvesborgs kommun.
- 2022:13 **Gribshunden Marinarkeologisk dokumentation av skeppsvrak vid Stora Ekön L1978:2168/RAÄ Ronneby 728.** Ronneby socken, Ronneby kommun
- 2022:14 **Västra Vång 2021. Arkeologisk forskningsgrävning.** Johannishus 1:2, Hjortsberga socken, Ronneby kommun.
- 2022:15 **Västra Vång. Fyndgenomgång osteologiskt material.** Johannishus 1:2, Hjortsberga socken, Ronneby kommun.

2022:16 **Tennishallen i Karlshamn – byte av plåttak.** Karlshamn socken, Karlshamn kommun.

2022:17 **De blekingska kulthuset. En sammanställning av ”kulthus av stengrundstyp” från Blekinges bronsålder.** Kunskapssammanställning, 2022.

2022:18 **Kungshuset i Karlskrona – renovering av trädgårdsmurens insida.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2022:19 **Gummagölsmåla naturreservat. Inventering av kulturlämningar.** Öljuhult socken, Ronneby kommun.

2022:20 **Rosenfeldt 11 – fasadrenovering.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2022:21 **Heliga Kors kyrka – utvändig renovering.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2022:22 **Fossil åker, gravar och boplatz vid Yxnarum L1979:3473, Yxnarum 7:9 och 21:1. Arkeologisk förundersökning.** Listerby socken, Ronneby kommun.

2022:23 **Heliga Kors kyrka – sonderande undersökning.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2022:24 **Padelbanor i Ronneby brunnsark – ombyggnad av tennisbanor.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2022:25 **Direktörsvillan och Villa Vega – ommålningsarbeten.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2022:26 **Marinarkeologisk besiktning och dokumentation av fartygslämningen L1978:7968, belägen i Ryamadsviken, Sturkö.** Sturkö socken, Karlskrona kommun

2022:27 **Gamla vattenverket i Froarp - ommålningsarbeten.** Asarum socken, Karlshamn kommun.

2022:28 **Västeråkra gård – renovering av murar.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

